

K počátkům životní dráhy významného šlechtice husitské doby v českých zemích Haška z Valdštejna

DAVID PAPAJÍK

On the Beginnings of the Life of Hašek of Valdštejn, an Important Nobleman of the Hussite Period in the Czech Lands.

DOI: <https://doi.org/10.54937/kd.2023.14.Supp.36-58>

ABSTRACT: The study provides the first detailed account of the early life of an important nobleman in the Czech lands, Hašek of Valdštejn. While his political career in the period after 1419 is relatively well known, the period prior to this date has not received due attention from historians. Hašek of Valdštejn was the most important member of the Valdštejn family until the time of the great Albrecht Václav Eusebius of Valdštejn in the 17th century. Like his famous relative nearly two hundred years later, Hašek had a major career in the military and diplomatic sphere in the 15th century.

The author describes Hašek's early life in the text. He came from the impoverished Dětenice branch of the family, which held domains in eastern Bohemia, as was first mentioned in written sources in 1404. It can be assumed that he was born sometime between 1385 and 1390. An important strategic decision was his departure from Bohemia to Moravia in 1410, where he managed to establish a prominent position for himself in the local aristocratic society. In Moravia, Hašek acquired the domain of Uherský Ostroh as a pledge by 1411 at the latest. Hašek also acquired the Víckov domain in Moravia at an unknown time. And while it is said that Hašek was the leader of the Budějovice-Hrotovice group of highwaymen in Moravia, the author emphasises that the existence of such a group of outlaws is not sufficiently documented in the sources. He concludes that this is an artificial construct of historians and that no such group existed.

Keywords: Hašek of Valdštejn, nobility, Middle Ages, Hussite period.

Úvod

Zatímco role a působení významného šlechtice v českých zemích Haška z Valdštejna v období po roce 1419 (v období husitských válek a pohusitské konsolidace) je odborné veřejnosti zhruba známo (i když i zde najdeme mezery či bílá místa), jeho osudy před rokem 1419 jsou zmapovány zcela nedostatečně. Následující studie se pokouší tento dluh splatit. Cílem je ukázat kořeny, ze kterých vzešel jeden z nejslavnějších členů rodu Valdštejnů. Člověk, který je považován za nejvýznamnějšího příslušníka rodu až do doby vévody Albrechta Václava Eusebia z Valdštejna ze 17. století. Jaké byly jeho majetkové a rodinné poměry? Jsme schopni ho adekvátně

zařadit do rodové genealogie? Jak fungoval v předhusitských Čechách a na Moravě? Stál na straně práva či byl mezi těmi, kteří právo a zákon porušovali?¹

Dětenická větev Valdštejnů

Valdštejnové byli jednou z linií mocného rodového společenství Markvarticů (stejně jako páni z Vartenberka, z Lemberka, ze Zvířetic či z Michalovic). Byl to starý český panský rod, který se členil na mnoho větví a rodových linií. Bohužel dodnes neexistuje podrobné monografické zpracování rodového společenství Valdštejnů, na rozdíl od některých jiných významných rodů. V rodovém erbu měli lva ve skoku.²

Předkem a zakladatelem rodové linie Valdštejnů byl Jaroslav z Hruštic žijící v polovině 13. století. Jeho potomci stáli o počátku třech hlavních rodových linií. Syn Jaroslava z Hruštic Beneš z Dětenic založil dětenickou linii Valdštejnů. Není naším cílem a záměrem podrobněji sledovat osudy této linie valdštejnského rodu. Zaměříme se na ni pouze v souvislosti s naším hrdinou Haškem z Valdštejna. Zbývá ještě doplnit, že příslušníci rodu Valdštejnů užívali kromě obligátního přídomku z Valdštejna i označení podle hradů či panských sídel, které ovládali. Vzhledem k tomu, že členové rodu měli v oblíbě stejná jména, která se neustále opakovala (Hynek, Jindřich, Heník, v případě dětenické větve Beneš), je velmi komplikované sestavit věrohodnou genealogickou linii jednotlivých členů rodu.³

Ve druhé polovině 14. století příslušelo do dětenické linie rodu Valdštejnů několik šlechticů nesoucích jméno Beneš. V pramenech se v té době vyskytují Beneš Černý (*Benessius dictus Niger de Dietenicz*), Beneš Kadeřavý (*Benessius de Dyetenicz dictus Kaderzawy*) a Beneš Bílý (*Benessius Albus de Dietenicz*).⁴ Majetky předků Haška z Valdštejna se nacházely ve východních Čechách v prostoru mezi Boleslaví a Jičí-

¹ Zpracování a vydání studie bylo umožněno díky finanční podpoře Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v letech 2023-2025 z Fondu pro podporu vědecké činnosti projektu K dějinám šlechtických elit za husitství (se zaměřením na osobnost Haška z Valdštejna). Text věnuji památce přítele a kolegy Petra Zmáta, se kterým jsem 15 let sdílel společnou kancelář. Vedli jsme spolu obohacující diskuse nejen o historii, ale i o politice a sportu (hlavně tenise).

² O rodovém společenství Valdštejnů dosud nejlépe heslo Augusta Sedláčka viz *Ottův slovník naučný*. 26. díl (U–V). Praha : J. Otto, 1907, s. 335 – 350; dále PILNÁČEK, Josef. *Staromoravští rodové*. Brno : Moravský zemský archiv, 1996, s. 367 – 368; s mnoha chybami KOUDELKA, Pavel: *Páni z Valdštejna ve středověku (české větve)*. Praha, 2007 (nepublikovaná magisterská diplomová práce obhájená na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze). K osobnosti Haška z Valdštejna jsou k dispozici pouze stručné přehledové práce: ŠANDERA, Martin. Vrtkavý husitský pán Hašek z Valdštejna. In *Krkonoše-Podkrkonoší*, 2012, roč. 20, s. 479 – 485; JUROK, Jiří. Hašek z Valdštejna. Od straníka markraběte Prokopa k husitskému hejtmánovi, moravskému zemskému hejtmánovi a diplomatu stran habsburské, rožmberské a posléze poděbradské. In *Vlastivědný věstník moravský*, 2016, roč. 68, s. 18 – 22. A pak dvě speciální analytické práce PAPAJÍK, David. K osobnosti a charakteru Haška z Valdštejna. In *Východočeské listy historické*, 2018, roč. 40, č. 2, s. 39 – 59; PAPAJÍK, David. Majetkové strategie šlechtý v pozdním středověku na modelovém příkladu Haška z Valdštejna. In *Historica Olomucensia*, 2020, č. 59, s. 53 – 74. <https://doi.org/10.5507/ho.2020.022>

³ MUSIL, František et al. *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha : Nakladatelství lidové noviny, 2009, s. 259 – 260.

⁴ *Liber primus confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidiocesim. I. (1354 – 1362)*, (ed. Francisci Antonii Tingl). Pragae : Dr. Ed. Gréger, 1867, s. 16; *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské*. XXXVI. díl (ed. Gustav Friedrich). Praha : Domestikální fond český : Bursík & Kohout, 1941, s. 65, č. 88; *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidiocesim. III. – IV. (1373 – 1390)*, (ed. Josef Emler). Pragae : Typis Grégarianis, 1879, s. 99.

nem.⁵ Starší literatura označovala za otce hrdiny naší studie Beneše Bílého z Dětenic.⁶ Právě Beneš Bílý patrně většinou vlastnil vesnici Dětenice, kde měl i tvrz (příslušníci rodu se po dětenické tvrzi psali). Jednoznačný pramen, který by dokazoval, že je Hašek z Valdštejna synem Beneše Bílého z Dětenic, nemáme. Tuto skutečnost starší autoři spíše dedukovali z nepřímých souvislostí.⁷ Nelze tedy vyloučit, že Hašek mohl být potomkem i některého jiného Beneše z Dětenic. Beneš Bílý (*Benessius Albus de Dietenicz*) je jako vlastník (či spoluvlastník) Dětenic doložen v roce 1378, kdy prezentoval faráře do farnosti v Osojnicích.⁸ Dětenické panství tvořila v té době patrně ves, dva dvory a tvrz v Dětenicích, polovina vsi Hasiny a části vsi Lhota, Osojnice (dnes Osenice) a Prodašice.⁹ Některý z Benešů z Dětenic vládl také na nedalekém Letkově (dnes Ledkov), kde mu patřila menší tvrz (z pramenů není jasné, o kterého Beneše se jednalo).¹⁰ Nemohlo ovšem jít o Beneše Kadeřavého z Dětenic (patřila mu část vsi Prodašice), protože ten je v roce 1390 uváděn jako nebožtík.¹¹

Beneš z Dětenic (psán jako *Benessius de Dyetynicz dictus de Waldensten*) se 2. července 1391 spolu se svými ručiteli přiznal ke dluhu 10 kop grošů u augustiniánského

⁵ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého. X. Bolešlavsko*. Praha : Argo, 1997, s. 311 – 312. V roce 1356 prezentoval Beneš řečený Černý z Dětenic (*Benessius dictus Niger de Dietenicz*) faráře k faře v Libáni (*Liber primus*, s. 16). Beneš Černý z Dětenic měl sestru Jitku. V roce 1368 se pro ni domáhal u zemského soudu na Moravě vdovského majetku po zemřelém Jitčině manželovi Beneši z Lelekovic ve vsi Lelekovicích. Nároky vdovy Jitky na věno v Lelekovicích v roce 1368 odmítl jak Vznota z Lelekovic, tak přísedící na zemském soudu. Jitka tak věno v Lelekovicích nezískala (*Die Landtafel des Markgraftumes Mähren. Text der Brünnner Cuda* (edd. P. Ritter v. Chlumecky, Joseph Chytil, Carl Demuth, A. R. v. Wolfskron). Brünn : Commission bei Nitsch et Grosse, 1856, s. 77, č. 99 – 100).

⁶ SEDLÁČEK, August. *Hrady*, s. 312; KOUDELKA, Páni, s. 41. V nedávné době jsem se poněkud ukvapeně k variantě, že otcem Haška z Valdštejna byl Beneš Bílý z Dětenic, přiklonil i já (PAPAJÍK, Majetkové strategie, s. 54).

⁷ A. Sedláček uvádí Beneše a Haška z Dětenic za potomky Beneše Bílého z Dětenic. Ovšem nepředkládá pro to jasný důkaz. Podle všeho při tomto závěru vycházel z majetkových poměrů v Dětenicích (SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 312).

⁸ *Libri confirmationum*, 3-4, s. 99.

⁹ K předpokládanému rozsahu dětenického statku viz *Reliquiae tabularum terrae Regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptarum. Pozůstatky desk zemských Království českého r. 1541 pohořelých*. Tomus 2. (ed. Josef Emler). Pragae : Typis Joannis Otto, 1872, s. 18. Dne 19. června 1383 Heník z Valdštejna spolu s Čaškem z Valdštejna a Václavem Krušinou z Lichtenburka slíbili vyvázání z ručitelství Heníkova dluhu Jana z Bítova (Moravský zemský archiv /dále jen MZA/ v Brně, fond (dále jen f.) Stavovské listiny, inv. č. 161; *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Urkundensammlung zur Geschichte Mährens*. 11. Band (1375 – 1390), (ed. Vincenc Brandl). Brünn : Verlag des mährischen Landes-Ausschusses, 1885, s. 266 – 267, č. 296). Právě poměrně podivná podoba jména Čašek z Valdštejna (*Czaschko de Waldstain*) vedla některé historiky k tomu považovat jméno Čašek za zkomoleninu jména Hašek (SEDLÁČEK, August. *Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty*, sv. 2. (ed. Vladimír Růžek). Praha : Academia, 2001, s. 311). Jméno Čašek či spíše Češek nebylo tak neobvyklé. V každém případě se ale nemohlo jednat o zmínku o hrdinovi naší knihy. Podle dnes nezvčetněho dokumentu dochovaného pouze v registru v jednom inventáři měli 25. března 1383 vydat bratři Hašek a Beneš z Valdštejna, Václav z Lichtenburka a Jan z Boskovic dlužní obligaci na 133 hřiven grošů (*Stavovské listiny 1212 – 1847. Katalog* (inventář zpracoval Mojmir Švábenský). Brno : Státní archiv, 1965, s. 339, č. 1443). Věrohodnost dokumentu dnes nelze zkoumat, protože se ztratil. Samotná datace do roku 1383 je ovšem nepochybně chybná. Nelze předpokládat, že by se Hašek dožil kolem 85 let (naposledy jako živý se připomíná v roce 1452).

¹⁰ SEDLÁČEK, August. *Hrady*, s. 311 – 312.

¹¹ *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské*. XXXI. díl (ed. Gustav Friedrich). Praha : Dr. Ed. Grégr a syn, 1921, s. 65, č. 88.

kláštera v Jevíčku.¹² Bohužel nevíme, zda se jednalo o Beneše Bílého nebo Beneše Černého.

V roce 1402 se Beneš z Dětenic psal po Letkově (*Benessius de Letkowa*).¹³ Hašek z Valdštejna se pravděpodobně narodil na tvrzi v Dětenicích nebo na tvrzi v Letkově. Majetkové poměry v samotných Dětenicích byly patrně velmi komplikované, protože se v roce 1404 jako majitelé Dětenic připomínají bratři Jan a Vilém Okořtí z Dětenic.¹⁴

Beneš z Dětenic sídlil na Letkově ještě v roce 1410, kdy prodal úroční plat na zdejším panství k oltáři sv. Doroty v kostele sv. Jana Křtitele ve Starých Hradech.¹⁵ Je zajímavé, že se o Beneši z Letkova v kraji kolem Letkova, Libáně a Starých Hradů dochovala pověst zapsaná v roce 1839. Zachytil ji písemně při popisu své cesty z Kopydlna do Starých Hradů kopidlanský farář Alois František Vacek. Podle něho o Beneši z Dětenic a z Letkova lidé vyprávěli, že v lese Vinička sedával u jedné skály a čítal „husitské knihy“. Ještě v roce 1839 se ta skála nazývala Benešovou skálou.¹⁶ Je to zajímavá pověst, jejíž reálné jádro nám uniká. Nelze úplně předpokládat, že by Beneš uměl číst a není jasné, zda se vůbec dožil doby husitských válek, ve kterých se tak proslavil Hašek z Valdštejna. Proč ale lidé na Beneše ještě v roce 1839 vzpomínali?

Abych situaci ohledně Haškova otce ještě trochu víc zkomplikoval, tak připomenu další variantu hledání jeho otce. Když v roce 1410 pečetil Hašek jeden dokument, tak k němu přivěsil pečeť, v jejímž pečtním poli nebyl nápis, že se jedná o pečeť Haška z Valdštejna, ale o pečeť Mikuláše z Valdštejna (S+ NICOLAI:D.WALST-NA). Hašek jako mladý šlechtic v té době patrně ještě nedisponoval vlastní pe-

¹² MZA v Brně, f. Augustiniáni Staré Brno, sign. 36:9, inv. č. 72; *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Urkundensammlung zur Geschichte Mährens*. 12. Band (1391 – 1399), (ed. Vincenc Brandl). Brünn : Verlag des mährischen Landes-Aussuchsses, 1890, s. 25 – 26, č. 31. K Benešově listině jsou přivěšeny tři pečeti. Benešova pečeť je dosti poškozená otěrem, její nákres přináší SEDLÁČEK, August. *Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty*, sv. 5. (ed. Vladimír Růžek). Praha : Academia, 2003, s. 75, č. 239-8, s. 365, č. 239-8. V textu listiny uvedená ručitelka Benešova dluhu Anna z Valdštejna nebyla manželkou Beneše z Dětenic, ale spoluručitelka Benešova dluhu Vaňka z Koldic a ze Žampachu. Annu z Valdštejna považuje za manželku Vaňka z Koldic a ze Žampachu také autor inventáře augustiniánských listin M. Švábenský (*Augustiniánské kláštery. 1. díl. Inventář* (ed. Mojmir Švábenský). Brno : Státní archiv, 1959, s. 399, č. 1108a).

¹³ *Reliquiae tabularum terrae Regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptarum. Pozůstatky desk zemských Království českého r. 1541 pohořelých. Tomus 1.* (ed. Josef Emler). Praeae : Typis Jaroslai Pospíšil, 1870, s. 596 – 597. Nemáme jistotu, že Beneš Bílý z Dětenic připomínaný v roce 1378 je totožný s Benešem z Letkova z roku 1402, A. Sedláček připouští možnost, že se v případě Beneše z Letkova jednalo i o Beneše Černého (*Ottův slovník*, s. 335).

¹⁴ SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 312. Po Dětenicích se Jan Okořský psal i v roce 1405 (*Johannes dictus Okorzsky de Dyetenicz*, viz *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské*. XXXV. díl (ed. Gustav Friedrich). Praha : Dr. Ed. Grégr a syn, 1935, s. 248, č. 38). Jako majitelé Dětenic jsou uvedeni Jan a Vilém z Okoře (*de consensu fam. virorum Johannis et Wilhelmi fratrum de Okorz, residentium in Dietinicz*) ještě v roce 1410 (*Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidiocesim*. VII. (1410 – 1419), (ed. Josef Emler). Praeae : Typis Grégerianis, 1886, s. 3 – 4) a Vilém z Okoře (*Wilhelmus de Okorz residentis in Dyetenycz*) v roce 1424 (*Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidiocesim*. VIII.–X. (1421 – 1436), (ed. Josef Emler). Praeae : Typis Grégerianis, 1889, s. 86).

¹⁵ SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 311.

¹⁶ WACEK, František Alois. Cesta z Kopydlna na Staré Hradý r. 1839. In *Časopis českého museum*, 1840, roč. 14, s. 137 – 138.

četí a proto k ní přivěsil pečeť Mikuláše z Valdštejna.¹⁷ V tomto kontextu stojí za úvahu hypotéza, zda se nejednalo o pečeť jeho otce. Ani tato úvaha není úplně bez vad. Je dochován záznam z knihy svědomí města Nového Bydžova z 2. května 1392, ve kterém Mikuláš (Mikeš) řečený Šlechtic z Dětenic a z Valdštejna (*Mykssonus, dictus sslechtycz de Dyetenycz alias de Waldenstayn*) spolu se svou manželkou Alžbětou a svými dětmi Mikulášem, Eliškou a Dorotou dostali dvůr a dva lány ve Starém Bydžově.¹⁸ Kdyby byl Mikuláš z Dětenic a z Valdštejna otcem Beneše a Haška z Valdštejna, tak by patrně byli oba bratři v záznamu uvedeni. Že by se Beneš a Hašek narodili až po 2. květnu 1392 je nepravděpodobné. Pokud by byl Mikuláš z Valdštejna a z Dětenic otcem Haška z Valdštejna, znamenalo by to, že Hašek měl ještě bratra Mikuláše a sestry Elišku a Dorotu. Pravděpodobně právě tento Mikuláš z Dětenic (mladší) v roce 1414 prezentoval faráře v Železném Brodě.¹⁹ Na žádném dokumentu ale nikdy Mikuláš z Dětenic jako bratr Haška z Valdštejna nevystupuje (na rozdíl od Beneše z Dětenic, který se objevuje společně s Haškem velmi často).

Uzavřeme problematiku Haškova otce. Jsou v podstatě tři možnosti. První – byl jím pravděpodobně některý z Benešů z Dětenic, kteří v té době prokazatelně žili tři (Beneš Černý, Beneš Kadeřavý a Beneš Bílý). Skutečnost, že Haškovým otcem mohl být šlechtic pod jménem Beneš podporuje fakt, že Haškův starší bratr se jmenoval Beneš. Druhou – jeho otcem mohl být Mikuláš z Dětenic, jehož pečeť Hašek v roce 1410 použil. Třetí – jeho otce v pramenech nenacházíme nebo ho i nacházíme, ale žádná nit ho nespojuje s Haškem. Zatímco v případě Haškova otce jsme alespoň naznačili, o koho se mohlo jednat, v případě jeho matky u variant jedna a tři úplně tápeme v mlze. Lze opatrně předpokládat, že to byla šlechtična z oblasti východních Čech a patrně nebyla úplně zámožná. Pouze u verze dvě víme, že manželka Mikuláše z Dětenic se jmenovala Alžběta.

Osudy Haška z Valdštejna v předhusitské době (do roku 1419)

Vůbec poprvé se Hašek z Valdštejna objevuje v písemných pramenech v roce 1404. Protože se jedná pro náš výzkum o podstatný moment, blíže se u něho zastavíme.

Dne 7. dubna 1404 byl v Praze jmenován na návrh bratří Beneše a Haška z Dětenic nový farář v Železném Brodě Jan (*ad present. famos. Benessii et Hassconis fratrum vterinorum de Dyeticiz ad eccl. parroch in Brodecz per mortem Mathie vac. Johannem ibidem de Brodecz clericum*, farní úřad v Železném Brodě byl uprázdněn smrtí faráře Matyáše). Díky smrti železnobrodského faráře Matyáše a záznamu o jmenování jeho nástupce získáváme velmi důležité údaje. Pojďme si je rozebrat. Kdo v té době navrhoval nového faráře do jednotlivých farností? Byl to držitel či držitelé patronátního práva. Nejčastěji byl držitel patronátního práva zároveň i majitelem dané lokality. Z toho nám plyne, že v roce 1404 patřil Železný Brod bratřím Benešovi a Haškovi z Dětenic. Oba bratři se nepsali v této době po Valdštejnu, ale po Dětenicích. Středověk si velmi potrpěl na hierarchii. Vzhledem k tomu, že je

¹⁷ MZA v Brně, f. Stavovské listiny, inv. č. 311, *Stavovské listiny*, s. 95 – 96.

¹⁸ *Knihy svědomí města Nového Bydžova z l. 1311 – 1470. S výsadami a akty o výkupu svobody*. KAPRAS, Jan (ed.). Nový Bydžov : Obec Novobydžovská, 1907, s. 152 – 153, č. 450. K tomu také SEDLÁČEK, August. Úvahy o osobách v stížných listech l. 1415 psaných. In *Český časopis historický*, 1917, roč. 23, s. 95.

¹⁹ *Libri confirmationum*, 7, s. 102.

Beneš v záznamu uveden před Haškem, lze důvodně předpokládat, že byl věkově starší než Hašek. Člověk mužského pohlaví byl ve středověku oprávněn k právním úkonům (a za ten návrh osoby nového faráře musíme považovat) většinou zhruba ve věku 14 let. Hašek tedy musel mít v roce 1404 minimálně 14 let (patrně ale o něco víc). Hašek se tak musel narodit pravděpodobně v letech 1385 – 1390.²⁰

I když se oba bratři Beneš a Hašek psali po Dětenicích, neznamená to, že jim v té době Dětenice patřily. Spíše to vypadá, že malé dětenické panství bylo v té době mimo jejich rodovou linii a oni užívali přídomek z Dětenic na základě rodové tradice a ne skutečných vlastnických vztahů.

Nejstarším hodnověrně doloženým majetkem patřícím Haškovi z Valdštejna byl Železný Brod. Od kdy Železný Brod bratřím Benešovi a Haškovi z Dětenic patřil, nevíme. Snad ho některý z Benešů z Dětenic či jeho potomci získali někdy po roce 1392 od svého příbuzného Zdeňka z Valdštejna a ze Štěpanic.²¹ Do kdy jim Železný Brod patřil, není jasné. V roce 1414 prezentoval farář z Železném Brodě Mikuláš z Dětenic (*Nicolaus de Dietenicz*), možná bratr Beneše a Haška z Valdštejna.²²

Jaké byly životní perspektivy Haška z Valdštejna? Majetkově na tom nebyl příliš dobře, patrně mu patřila část Letkova, o který se musel dělit s otcem a bratrem (či bratry) a patrně na polovinu spolu s bratrem Benešem spravoval Železný Brod v hornaté ne příliš úrodné krajině. Je možné, že měl v oblasti ještě nějaké další drobnější majetky, které prameny nezachytily, ale celkově na tom nebyl majetkově příliš dobře. Hašek proto učinil zásadní rozhodnutí a odešel hledat štěstí na Moravu. Lze to označit za promyšlené strategické rozhodnutí.

Kdy se Hašek z Valdštejna přesunul na Moravu? Jednoduchá otázka, ovšem odpověď tak jasná není. Pro vyřešení této otázky se musíme trochu posunout v čase. V dubnu 1411 potvrdil český král Václav IV. Haškovi z Valdštejna zástavní držbu hradu Ostroha (dnes Uherský Ostroh) s příslušným panstvím, na které měl Hašek zástavní listiny od moravských markrabat Jošta a Prokopa. Dále se dozvídáme, že zástavní listina od markraběte Jošta zněla na částku 221 kop grošů.²³ Je zřejmé, že po smrti markraběte Jošta v lednu 1411 chtěl mít Hašek svou zástavní držbu po-

²⁰ *Libri confirmationum*, 6, s. 117. Pojmenování lokality, do které Beneš a Hašek z Dětenic prezentovali faráře, byl ve středověku Brodec či Brod, název Železný Brod je znám až od 17. století (PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. 1. díl.* Praha : Česká akademie věd a umění, 1947, s. 182 – 183).

²¹ V roce 1392 prezentoval faráře ke kostelu v Železném Brodě Zdeněk z Vlašimi (*ad presentacionem Nobilis viri Sdenconis de Wlassim*), viz *Libri quinti confirmationum ad beneficia ecclesiastica per archidiecensem pragenam nunc prima vice in vulgus prolati. V. (1390 – 1399)*, (ed. Franciscus Antonius Tingl). Prague : Typis nationalis typographiae I. L. Kober, 1865, s. 137. Podle práce KOUDELKA, *Páni*, s. 59 se jedná o omyl v záznamu jména a ve skutečnosti chtěl písař zapsat jméno Zdeňka z Valdštejna. Podle A. Sedláčka vlastnil Železný Brod Zdeněk z Valdštejna a ze Štěpanic od roku 1386, kdy ho koupil od Jarka z Brodce (SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník historický Království českého.* Praha : Bursík & Kohout, 1908, s. 70). K tomu *Archiv český*, XXXI., s. 75, č. 107 z roku 1929.

²² *Libri confirmationum*, 7, s. 102. Podle A. Sedláčka byl Mikuláš z Dětenic synem Mikuláše z Dětenic, se kterým se společně připomínají v roce 1392 (SEDLÁČEK, Úvahy, s. 95).

²³ *Zbytky register králův římských a českých z let 1361 – 1480* (ed. August Sedláček). Praha : Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1914, s. 88, č. 620. Zástavní suma 221 kop grošů je podivně nízká v porovnání s pozdější zástavní sumou 4 000 hřiven grošů. Patrně je v záznamech královských register chyba.

jištěnou, proto požádal o její potvrzení krále a nově i markraběte Václava IV. Pokud měl mít Hašek na Ostroh listinu od markraběte Prokopa, muselo se tak stát za jeho života (Prokop zemřel 24. září 1405). Historici proto tvrdili, že se Hašek z Valdštejna přesunul z Čech na Moravu před rokem 1405, případně již kolem roku 1400.²⁴ Problém je v tom, že v letech 1405 – 1406 vystupuje jako zástavní držitel Ostroha Stanislav z Ostroha a od roku 1406 pak Mstidruh z Adlar. Oba měli panství v zástavě v ceně 4 000 hřiven grošů.²⁵

Jak tento rozpor vyřešit? Podle mého názoru celkem jednoduše, problém vznikl nepochopením záznamu v edici královských register. Hašek z Valdštejna nikdy nedostal od markraběte Prokopa zástavní listinu na Ostroh, držel pouze zástavní listinu vydanou markrabětem Prokopem, která ale nezněla na jeho jméno. V samotném záznamu královských register je nejdříve zapsána zástavní listina od markraběte Jošta bez uvedení jména šlechtice, kterému je majetek zastavován a pak je uvedeno, že král Václav IV. v dubnu 1411 potvrzuje Haškovi z Valdštejna hrad Ostroh s panstvím, na které měl zápisy markrabat Jošta a Prokopa.²⁶ Jak ukáží dále, je dokonce možné, že Hašek z Valdštejna získal ostrožské panství teprve až v dubnu 1411.

Z výše popsaného plyne, že Hašek z Valdštejna přišel na Moravu daleko později než jak tvrdila starší literatura, a tudíž ani nebyl nikdy straníkem markraběte Prokopa, jak tvrdil J. Jurok.²⁷ Na Moravu se dostal patrně až v roce 1410. Poprvé je Hašek (*Hassiek z Walstyna*) doložen na Moravě v pramenech 14. července 1410, kdy se v Brně zaručil jako jeden z rukojmí za Pročka z Bouzova.²⁸ Krátce se u celé záležitosti zastavíme. Proček byl třikrát po sobě vězněn moravským markrabětem Joštem. Dvakrát byl propuštěn na svobodu, ale pokaždé se vrátil k loupení a narušování zemského míru. Když ho markrabě Jošt propouštěl z vězení potřeťi, vymohl si, že se za něho zaručí vybraní šlechtici jako rukojmí.²⁹ A pokud by Proček opět začal loupit (vymezeno geograficky, že nesmí loupit v Čechách, na Moravě a v Uhrách), tak jeho ručitelé zaplatí pokutu 1 000 kop grošů. Kdyby do měsíce od vyzvání nezaplatili zmíněnou sumu, tak musí nastoupit „ležení“ (něco na způsob domácího vězení) ve městě Brně se čtyřmi koni a sluhy.³⁰ Vzhledem k tomu, že se za Pročka

²⁴ HOFFMANN, František. K prehistorii moravských táborů. In *Sborník Matice moravské*, 1967, roč. 86, s. 208; BALETKA, Tomáš et al. Uherský Ostroh. *Uherský Ostroh* : Městský úřad, 2000, s. 51; JUROK, Hašek, s. 18.

²⁵ POKLUUDA, Zdeněk. Hrad a panství Uherský Ostroh. In *Slovácko*, 1993, roč. 35, s. 156; BALETKA, *Uherský*, s. 49. Doklady z pramenů: Stanislav z Ostroha v letech 1405 – 1406 viz *Libri citationum et sententiarum seu Knihy pühonné a nálezové. Tomus I.* (ed. Vincentius Brandl). Brunae : Sumptibus Deputationis March. Moraviae, 1872, s. 105, 119 (č. 65), 139 (č. 24), 163 (č. 240), 179 (č. 337); Mstidruh z Ostroha v roce 1406 viz *Libri citationum*, s. 179 (č. 337).

²⁶ *Zbytky register*, s. 88, č. 620. K tomu také *Die Landtafel des Markgrafthumes Mähren. Text der Olmützer Cuda* (edd. P. Ritter v. Chlumecky, Joseph Chytil, Carl Demuth, A. R. v. Wolfskron). Brünn : Druck von Franz Gastl, 1856, s. 315, č. 356 z roku 1415.

²⁷ JUROK, *Hašek*, s. 18. Před J. Jurokem podobný postoj zastával HOFFMANN, K prehistorii, s. 208.

²⁸ MZA v Brně, f. Stavovské listiny, inv. č. 311; *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Urkundensammlung zur Geschichte Mährens*. 14. Band (1408 – 1411), (ed. Berthold Bretholz). Brünn : Verlag des mährischen Landesausschusses, 1903, s. 136 – 138, č. 146.

²⁹ Jednalo se o skutečný výkvět tehdejší zemské elity v čele s vévodou Přemkem Opavským, Lackem z Kravař, Petrem Strážnickým z Kravař a dalšími předními šlechtici.

³⁰ Šlechtici mohli místo sebe poslat na „ležení“ svého panoše se čtyřmi koni a sluhy.

zaručili téměř výhradně šlechtici z Moravy a Slezska, lze předpokládat, že v té době měl již Hašek z Valdštejna na Moravě nějaké majetky (snad Uherský Ostroh). K dokumentu přivěsil Hašek pečeť, na tom by nebylo nic zajímavé, jednalo se o běžnou součást takových dokumentů. Na pečetním poli spatřujeme lva, ovšem pečetní nápis je poněkud neobvyklý (S+ NICOLAI:D.WALST--NA). Hašek v té době patrně nedisponoval pečetí a proto k zpečetění dokumentu použil pečeť svého příbuzného (možná otce) Mikuláše z Valdštejna.³¹ Většinou velmi mladí členové rodu neměli k dispozici svou vlastní pečeť. Pokud se poprvé Hašek připomíná jako zletilý v roce 1404, tak v roce 1410 mohl mít kolem 20 let, což zase není tak málo na to, aby nedisponoval vlastní pečetí. A proč nepoužil pečeť svého bratra Beneše? Příliš mnoho otazníků a málo odpovědí.

Musím zde zcela jednoznačně odmítnout tvrzení J. Juroka o tom, že Hašek z Valdštejna patřil v roce 1399 jako straník markraběte Prokopa ke škůdcům statků moravské církve. V exkomunikačních listinách z roku 1399 uvedený Hašek purkrabí z Litovle (*Hassko purgravius in Lutovia*) není naším Haškem z Valdštejna. Hašek v té době na Moravě nepůsobil, nebyl tudíž ani ve službách markraběte Prokopa. Je možné, že v dané době ještě ani nedosáhl zletilosti. Z pouhého jména Hašek nelze usuzovat na to, že se jedná o Haška z Valdštejna.³²

Vraťme se ale zpět k řešení otázky, kdy Hašek získal ostrožské panství. Dne 25. dubna 1411 pohnal Mstidruh z Adlar k olomouckému zemskému soudu Haška a Beneše z Dětenic (*Haška a Beneše z Dětonic*) z panství Ostroh o 4 000 hřiven grošů za to, že drží Ostroh „bez Boha a bez práva“, přičemž Adlar měl na panství zapsáno 4 000 hřiven grošů.³³ Pokud by Hašek a Beneš dostali či obsadili ostrožské panství v letech 1406 – 1409, tak měl Mstidruh možnost je pohnat k soudu v daných letech, protože soudy v té době na Moravě pravidelně zasedaly a jejich záznamy jsou dochovány. Ze skutečnosti, že Mstidruh podal soudní žalobu až 25. dubna 1411 plyne, že Hašek a Beneš získali ostrožské panství později. Domnívám se, že je možná i varianta, že Hašek a Beneš z Valdštejna získali ostrožské panství až v dubnu 1411, na což obratem reagoval Mstidruh z Adlar soudní žalobou 25. dubna 1411 (bohužel záznam v královských registrech o Václavově potvrzení zástavy pro Haška je datován pouze do dubna 1411, neobsahuje denní datum). Samozřejmě nelze vyloučit, že Mstidruhova soudní žaloba 25. dubna 1411 reagovala na Václavovo potvrzení Haškových práv k Ostrohu, ale samotná zástava byla ještě dílem markraběte Jošta.

³¹ MZA v Brně, f. Stavovské listiny, inv. č. 311; *Stavovské listiny*, s. 95 – 96. K pečetí Valdštejnů PILNÁČEK, *Staromoravští*, s. 368; SEDLÁČEK, *Atlasy*, 2, s. 311 – 313.

³² JUROK, Jiří. Bývalí straníci markraběte Prokopa a jejich účast v husitské reformaci a revoluci. In *Z počátků husitské revoluce*. Brno : Matice moravská, 2019, s. 43 – 44, 48, 51, 62. Exkomunikační listiny z roku 1399 viz *Codex diplomaticus*, XII., s. 452–455, č. 523 (odtud citace uvedená v textu); s. 453–464, č. 524. Zmínky o jiných Hašcích viz *Popravčí kniha pánů z Rožmberka* (ed. Adolf Kalný). Třeboň : Státní oblastní archiv, 1993, s. 31 (1396 – pan Hašek se Sokolem, střelcem Benešem a krejčím Hanušem jezdili k rychtáři do Pištína), 46 (1399 – Hašek a Bušek střelci Petrmana hlavatého, Jan sestřenec Haškův, Prdelík střelec Haškův), 66 (1423 – Hašek z Krtova, syn Jecha), 72 (1423 – Hašek hejtman města Budějovic). K dalšímu Haškovi (k roku 1401) HOFFMANN, František. Pašije šlapanických loupežníků. In *K počtě Jaroslava Marka. Sborník prací k 70. narozeninám prof. dr. Jaroslava Marka*. Praha : Historický ústav AV ČR, 1996, s. 158 – 159. F. Hoffmann připouští, že v roce 1401 uvedený lapka Hašek by mohl být Haškem z Valdštejna. Jedná se o nesprávnou dedukci autora.

³³ *Libri citationum*, 1, s. 369 (č. 1135).

Abych celou problematiku uzavřel, Hašek z Valdštejna se dostal na Moravu patrně až v roce 1410, ostrožské panství získal do zástavy buď během roku 1410 od markraběte Jošta nebo až v dubnu 1411 od krále Václava IV.³⁴

Známe i nález zemského soudu ve sporu Mstidruha z Adlar s Haškem a Benešem z Valdštejna. Radost z něho ale mít nebudeme. V roce 1412 přisedící soudu rozhodli, že celá pře bude odložena z důvodu nedostatečného počtu přítomných šlechticů z Olomouce na zasedání soudu do Brna.³⁵ Zda se Hašek a Beneš vypořádali s nároky Mstidruha z Adlar, nevíme. Lze předpokládat, že k nějakému vyrovnání došlo, neboť nic neslyšíme o dalších Mstidruhových žalobách (samozřejmě se nemusely dochovat, ale soudy fungovaly bez přerušení a záznamy z té doby jsou poměrně kontinuálně zachovány). Zřejmá je jedna věc, Hašek a Beneš se na ostrožském panství trvaleji usídlili. I když zástava krále Václava IV. zněla na jméno Haška z Valdštejna, panství Ostroh s ním ovládal i jeho starší bratr Beneš, který se po Ostrohu v této době opakovaně psal.³⁶

Hašek z Valdštejna (*Hassek z Walsteina*) podle všeho trvale sídlil na Moravě a postupně se začlenil mezi moravskou stavovskou společnost. Nemohl proto chybět v Brně 2. února 1412, kdy král Václav IV., olomoucký biskup Konrád IV. z Vechty a moravští šlechtici uzavřeli na dobu pět let landfrýd (zemský mír). Pečetitelé zemského míru se zavázali dodržovat bezpečnost v zemi po dobu pěti let. Ne všichni pečetitelé měli svou vlastní pečeť. Stejně jako v případě dokumentu pečetěným Haškem 14. července 1410, ani 2. února 1412 Hašek nedisponoval svou pečetí. K dokumentu přivěsil pečeť obsahující v pečetím poli jako znamení lva, ovšem pečetní nápis nás informuje, komu pečeť patřila (: BENESID WALSTINNA). Zatímco v roce 1410 použil k zpečetění pečeť svého příbuzného Mikuláše z Valdštejna, tentokrát se jednalo o pečeť jeho bratra Beneše z Valdštejna. Proč neměl ještě v roce 1412 Hašek svou vlastní pečeť, je záhadou.³⁷

Skutečnost, že si Hašek kontinuálně udržel ostrožské panství, máme dokumentovanou dalšími soudními žalobami na Moravě. V roce 1412 pohnala Haška psaného jako Hašek z Ostroha k zemskému soudu na Moravě Bonuše z Čečelic o 300 hřiven grošů, že jí obsadil zástavní zboží (neuvedeno konkrétněji), které dostala od markraběte Prokopa.³⁸ Podrobnosti nám unikají, snad měla Bonuše nějaká majetková práva k části ostrožského panství. V roce 1413 pohnal Haška z Valdštejna z ostrož-

³⁴ V podstatě velmi podobě se k celé záležitosti staví POKLUDA, Hrad, s. 157 podle něhož získali Hašek a Beneš z Valdštejna zástavní listy kdysi vydané markrabaty Joštem a Prokopem.

³⁵ *Libri citationum*, 1, s. 388 (č. 397).

³⁶ V roce 1414 vystupuje Beneš jako Beneš z Ostroha (*Benessius de Ostroh*), viz *Libri citationum et sententiarum seu Knihy pühonné a nálezové. Tomus II.* (ed. Vincentius Brandl). Bruna: Sumptibus Deputati-onis March. Moraviae, 1873, s. 309 (č. 1337); v roce 1416 je uveden Beneš mezi přisedícími na zemském sněmu a soudu v Olomouci jako *Benessio de Ostroh* (Tamtéž, s. 483); v roce 1418 je psán Beneš jako Beneš z Valdštejna a z Ostroha (*Benessius de Walstein alias de Ostroh*, viz *Die Landtafel, Text der Brün-ner Cuda*, s. 319 – 320, č. 496); v roce 1420 jako přisedící na olomouckém zasedání zemského sněmu a soudu jako *Benessio de Ostrow* (*Libri citationum*, 2, s. 617).

³⁷ MZA v Brně, f. Stavovské listiny, inv. č. 314; *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské*. X. díl (ed. Josef Kalousek). Praha: Tiskem dra. Ed. Grégra, 1890, s. 246, č. 1; *Kniha Tovačovská aneb Pana Ctibora z Cimburka a z Tovačova Paměť obyčejů, řádů, zvyklostí starodávných a řízení práva zemského v Mar. Mor.* (ed. Vincenc Brandl). Brno: V. Brandl, 1868, s. 25 – 28; *Stavovské listiny*, s. 96 – 97.

³⁸ *Libri citationum*, 2, s. 400 (č. 149). K tomu také z roku 1415, Tamtéž, s. 459.

ské zástavy Protivec ze Zástřizl a to o 50 hřiven grošů (Hašek ručil za majetkovou transakci jiného šlechtice a když se v této věci vyskytly potíže, Protivec ze Zástřizl se domáhal peněz po Haškovi).³⁹ Spor Haška s Protivcem ze Zástřizl nebyl vyřešen ani v roce 1415. Víme, že u soudu se Hašek nechal zastupovat Zdeňkem Kozincem. Zemský soud v Olomouci věc přeložil k soudu do Brna s tím, že pokud se v Brně u soudu najde zápis věci se týkající (podrobnosti neuvedeny), bude podle něho věc rozsouzena a pokud by tomu tak nebylo, tak má Hašek zaplatit na základě dokladů předložených Protivcem.⁴⁰

Dne 29. června 1415 nechal Hašek z Valdštejna a z Ostroha (*Hassko de Waldstein alias de Ostroh*) zapsat v Olomouci do moravských zemských desk věno své manželce Anně z Rýzemberka (*Anne de Ryzenberg*) ve výši 80 kop grošů na předměstí města Ostroha (jinak vesnici pod městem Ostrohem ležící, dnes Ostrožské Předměstí), dvoru se dvěma poplužními, mýtu a poplatných lidech s výjimkou rybolovu a vesnici Lhota (dnes Ostrožská Lhota) s dvorem se dvěma poplužními, mýtem, dvěma poplatnými mlýny a poplatnými lidmi a vesnici Blatnice (dnes Blatnice pod Svatým Antonínkem) s mýtem, mlýnem a poplatnými lidmi. Transakce se uskutečnila se souhlasem krále Václava IV. a Haškova bratra Beneše. Dokument ještě obsahuje dovětek, že pokud by výnoh z zmíněného majetku nedosahoval určené výše, mají být Anně z Rýzemberka peníze vyplaceny z ostatních částí ostrožského panství (včetně samotného města Ostroha).⁴¹

Patrně někdy těsně před červnem 1415 se Hašek oženil (věnný majetek se zapisoval do zemských desk brzy po svatbě). Pokud se Hašek z Valdštejna narodil někdy v letech 1385 - 1390, znamenalo to, že se oženil patrně ve věku 20 - 25 let.

Skutečnost, že s transakcí zapsání věna souhlasil český král Václav IV., ukazuje, že se pořád jednalo o majetek, který patřil českému králi a Hašek ho měl jen v zástavě. A musel mít tento majetek v rukou spolu se svým bratrem Benešem, protože ten s upsáním a výši věna Haškově manželce v záznamu v zemských deskách vyslovuje souhlas. Kdyby neměl k panství majetková práva, jeho souhlas by postrádal smysl.

I když za Haškových časů nikde nenacházíme přesný rozsah ostrožského panství, na základě starších pramenů lze předpokládat, že Hašek (s bratrem Benešem) drželi hrad a město Ostroh a vesnice Blatnice, Lhota, Sezemov, Smíchov, Stará Blatnice, Milokoš a Kvačice.⁴² Jednalo se tak o hrad, město a sedm vesnic.

S manželkami Haška z Valdštejna je trochu potíž. Ukázali jsme si, že v roce 1415 zapsal věno na části ostrožského panství manželce Anně z Rýzemberka. Ale již v roce 1412 se v půhonných a nálezových knihách olomouckého zemského soudu objevuje jiná údajná Haškova manželka, Eliška z Meziříčí. Právě Eliška z Meziříčí v roce 1412 pohnala k soudu Heníka z Valdštejna, že jí slíbil zaplatit 350 kop grošů

³⁹ Tamtéž, s. 411 - 412 (č. 216) a k tomu i starší záznam s. 367 (č. 3).

⁴⁰ Tamtéž, s. 450 (č. 82). V roce 1415 zemský soud v Olomouci řešil spor mezi Petrem Mýdlem a Haškem z Valdštejna (psán ovšem jako *Hašek z Ostroha*). Obsah sporu nám uniká, soud věc přeložil na brněnské zasedání s tím, že dokumenty týkající se sporu mají být předloženy komorníkovi, který je s sebou zaveze na zasedání do Brna. Viz Tamtéž, s. 450 (č. 80).

⁴¹ *Die Landtafel, Text der Olmützer Cuda*, s. 315, č. 356. K tomu z literatury BALETKA, *Uherskýj*, s. 51.

⁴² *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Urkundensammlung zur Geschichte Mährens*. 10. Band (1367 - 1375), (ed. Vincenc Brandl). Brünn : Verlag des mährischen Landes-Aussuchsses, 1878, s. 137 - 142, č. 118; s. 148 - 155, č. 123; BALETKA, *Uherskýj*, s. 46.

za věno jí dané jejím prvním mužem Haškem z Valdštejna (*za Haška z Valštajna*). Část z těchto peněz jí Heník z Valdštejna dal a část nikoliv. Pokud měl Heník z Valdštejna platit věnné peníze za jejího manžela, znamenalo to, že Eliščin manžel musel být v roce 1412 již po smrti. Hrdina naší studie byl v roce 1412 plný života, takže se podle všeho jedná o chybný zápis jména prvního manžela Elišky z Meziříčí v půhoných a nálezových knihách (patrně došlo ke zkomolení jména manžela).⁴³

Amatérský badatel J. Psota připsal Haškovi z Valdštejna ještě jinou manželku. Podle něho se konal 19. června 1417 v Praze soud mezi Haškem z Valdštejna a jeho manželkou Brigitou Sworcensternovou. Jedná se o omyl amatérského badatele, zmíněná paní se sice s Haškem z Valdštejna soudila, ale nebyla to jeho manželka a událost se stala nestala 19. června 1417, ale až 19. července 1437 (manželem zmíněné Brigity byl Alex z Mostu, který Haška jako zástupce své ženy zažaloval). Vzhledem k tomu, že se zmíněný mylný údaj o Haškově manželce Brigitě objevil na několika internetových stránkách pojednávajících o Haškovi z Valdštejna, lze předpokládat, že bude poměrně silně rozšířen.⁴⁴

Uzavřeme si celou záležitost. Hašek z Valdštejna měl podle dochovaných pramenů jen jedinou manželku, která se jmenovala Anna z Rýzemberka. V pramenech se Anna připomíná pouze v roce 1415, kdy jí manžel zapsal věno na části ostrožského panství. Bylo toto manželství obdařeno potomky? Po Haškovi z Valdštejna měli zůstat synové, kteří patrně pocházeli z jeho manželství s Annou z Rýzemberka. Údajní synové ale samostatně nevystupovali a neznáme ani jejich jména. V roce 1454 vypověděli Haškovi synové (*Prawí synowé Haškowi,...*), jménem neuvedení, že jejich otec Hašek z Valdštejna dostával roční plat z opatovického kláštera, který mu 18. června 1419 daroval král Václav IV., velmi nepravděelně.⁴⁵ Je velice zvláštní, že potomky jednoho z nejmocnějších šlechticů v Čechách a na Moravě neznáme jménem. Nikde nevystupují společně s otcem, nijak jim neumetá cestičku k moci a politickému vlivu. Přitom Hašek byl od dvacátých let 15. století jednou z nejmocnějších osobností v českých zemích a tento svůj vliv si udržel po dalších 30 let. Domnívám se proto, že Hašek z Valdštejna žádné syny neměl a v zápise z roku 1454 je chyba nebo se v roce 1454 za jeho syny vydávali podvodníci.

Hašek z Valdštejna se dobře etabloval v rámci moravské šlechtické společnosti. A navíc měl blízko ke králi Václavovi IV. V roce 1415 je Hašek doložen jako osoba pověřená zajistit zápis (záznam) majetkové transakce do brněnských zemských desk (jednalo se o vklad moravského zemského hejtmana Lacka z Kravař). K tomuto úkonu byl Hašek jmenován českým králem Václavem IV. (druhým relátorem kromě Haška byl Milota z Kravař a z Tvorkova).⁴⁶

⁴³ *Libri citationum*, 2, s. 400 (č. 148).

⁴⁴ PSOTA, Jan. *Zlatá. 650 let*. Zlatá : Obec Zlatá, 2007, nestr.; e-mailová korespondence s J. Psotou z 1. – 2. listopadu 2022. Pramen, který amatérský badatel nesprávně přečetl a pochopil, viz *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské*. XXVIII. díl (ed. Josef Teige). Praha : Dr. Ed. Grégr a syn, 1912, s. 287; *Archiv český*, XXXVI., s. 137 – 139, č. 66. Jednalo se o spor o držbu vsí Třebohostic a Zlaté.

⁴⁵ *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské*. II. Díl. PALACKÝ, František (ed.). Praha : W komissii u Kromberga i Řitwnáče, 1842, s. 206, č. 465.

⁴⁶ *Die Landtafel, Text der Brünnner Cuda*, s. 296, č. 122, 124. V letech 1416 a 1418 je uveden jako posel k brněnským zemským deskám Haškův bratr Beneš z Valdštejna (Tamtéž, s. 308, č. 325; s. 319 – 320, č. 496).

Na mnoha místech naší studie jsme připomínali, kde všude je doložena přítomnost Haška z Valdštejna. Teď se naopak zastavíme u místa, kde o jeho aktivitě a přítomnosti nic nevíme. Jméno Haška z Valdštejna nenacházíme na sérii stížných listů do Kostnice, které posílali čeští a moravští šlechtici konciliárním otcům v roce 1415. V dopise šlechtici protestovali proti uvěznění a posléze upálení Mistra Jana Husa. Nejznámější a nejslavnější list byl pečeten na zasedání zemského sněmu v Praze 2. září 1415. Známe celkem osm dílčích verzí tohoto listu, ke kterému bylo přiloženo celkem 452 pečetí šlechticů. Pečeť Haška a Beneše z Valdštejna na nich chybí. Z rodového společenství Valdštejnů se prokazatelně na pečetení listů podíleli Vok z Valdštejna a Mikuláš z Valdštejna.⁴⁷ Z dané skutečnosti bychom ovšem neměli činit dalekosáhlé závěry, neboť se nedochovaly všechny listy. Pravdou ale je, že ten hlavní list, který vyšel z jednání v Praze a nese pečeti nejvýznamnějších šlechticů Čech a Moravy (bylo jich 58), dochován je (paradoxně právě ten nebyl určen k odeslání do Kostnice, ale sloužil jako manifest pro veřejnost). Takže pokud by měli zájem Hašek a Beneš z Valdštejna list pečeti, tak bychom měli nacházet jejich jména právě na tomto listu. V čele pisatelů listu do Kostnice nalézáme nejvyššího pražského purkrabího Čeňka z Vartenberka a z Veselí, hned za ním zemského hejtmana markrabství moravského Lacka z Kravař a další významné pány. V poslední třetině seznamu jsou pak uvedena jména Voka z Valdštejna a Mikuláše z Valdštejna. Ani na zápisu ze zemského sněmu v Praze z 5. září 1415, který měl chránit Husův odkaz, nenacházíme jména Haška a Beneše z Valdštejna.⁴⁸ Rodové společenství Valdštejnů zde reprezentovali Vok z Valdštejna, Jindřich z Valdštejna a Mikuláš z Valdštejna. Proč u tak významné akce chyběli bratři Hašek a Beneš z Valdštejna, není jasné. Že by s protesty do Kostnice nesouhlasili? V každém případě na zasedání zemského sněmu v Praze ve dnech 2. – 5. září 1415 chyběli.

Zdá se být potvrzené, že v předhusitské době Hašek a Beneš z Valdštejna trvale sídlili na hradech v Uherském Ostrohu. Jak to můžeme tak jistě tvrdit? Protože vydali na tamním sídle dvě listiny, které ukazují, že běžnou agendu prováděli právě zde. Dne 10. června 1416 oba bratři (*Beness a Hassek bratrzie vlastny nedyelny z Waldstayna odjynad z Ostroha*) nechali sepsat na Uherském Ostrohu listinu, ve které potvrdili, že jsou dlužní nitranskému biskupovi Hynkovi a bratrům Hynkovi a Artlebovi z Ostrova 150 kop pražských grošů. Pokud by nebyli schopni peníze v hotovosti vrátit, tak zastavují ve prospěch jmenovaných ves ostrožského panství Lhotu (dnes Ostrožská Lhota).⁴⁹ Dne 4. června 1417 v dokumentu opět vydaném v Uherském Ostrohu se bratři Beneš a Hašek z Valdštejna (*Beness a Hassek bratrzie vlastny nedyelny z Walstayna sedyenyem na Ostroze*) jako hlavní dlužníci spolu se

⁴⁷ List do Kostnice z 2. září 1415 viz *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské*. III. díl (ed. František Palacký). Praha : W komissii u Krombergra i Řiwnáče, 1844, s. 187 – 193, č. 6. K problematice stížných listů do Kostnice alespoň výběrově: NOVOTNÝ, Václav. *Hus v Kostnici a česká šlechta*. Praha : Společnost přátel starožností čes., 1915; SEDLÁČEK, Úvahy, s. 85 – 109, 310 – 352; NEUMANN, Augustin. Morava a stížné listy do Kostnice (1415). In *Hlídky*, 1938, roč. 55, s. 12 – 20, 50 – 57, 87 – 94, 142 – 148, 189 – 194, 221 – 224; ZILYNSKYJ, Bohdan. Stížný list české a moravské šlechty proti Husovu upálení (Otázky vzniku a dochování). In *Folia historica bohemia*, 1983, roč. 5, s. 195 – 237.

⁴⁸ *Archiv český* XXXVI., s. 193 – 195, č. 7.

⁴⁹ Státní oblastní archiv v Třeboni (dále SOAT), oddělení správy fondů a sbírek Třeboň, fond (dále f.) Cizí rody Třeboň II., sign. z Malenovic 1.

svými ručiteli přiznali k dluhu 100 kop pražských grošů vůči nitranskému biskupovi Hynkovi a bratřím Hynkovi a Artlebovi z Ostrova. Upraveny podmínky splacení dluhu i institutu „ležení“ ve městě Uherském Hradišti.⁵⁰

Je zřejmé, že se Hašek z Valdštejna majetkově i působením v politice přesunul z Čech na Moravu, ale tato skutečnost před rokem 1419 neplatila absolutně. Zdá se, že nadále uplatňoval svůj zájem i v Čechách nebo spíše u dvora českého krále Václava IV. Za nám neznámé služby prchlivému králi byl Hašek v Čechách majetkově odměněn. V roce 1417 spadl odúmrtí na krále Václava IV. plat tři kopy grošů ze vsi Bělé, která patřila pod manství vysehradského hradu. Král tento roční plat 29. října 1417 udělil Haškovi z Valdštejna.⁵¹ Jak ukázal P. Čornej, král si budoval síť svých věrných mimo jiné tím, že je zapojil do vysehradské manské soustavy. I Hašek z Valdštejna se tedy v říjnu 1417 zařadil do tohoto seznamu. Královi manové byli panovníkovi povinni sloužit (buď v oblasti vojenské nebo diplomatické).⁵² Dne 18. června 1419 daroval král Václav IV. Haškovi z Valdštejna roční plat 100 kop grošů z královské berně, kterou každoročně odevzdával opatovický klášter. Tento plat musel klášter na základě králova příkazu odevzdávat Haškovi až do jeho smrti. Hašek si ho měl vybírat v klášteře vždy na sv. Martina (11. listopadu). Můžeme ještě doplnit, že podle svědectví zapsaného v roce 1454 dostával Hašek tento plat velmi omezeně (*jsau jemu ty sumy newyřádávány podle toho zápisu, že jsau mnoho zadržánu*), což je ale vzhledem k husitským válkám a zničení kláštera husity v roce 1421 zcela pochopitelné.⁵³

⁵⁰ SOAT, oddělení správy fondů a sbírek Třeboň, Tamtéž, f. Cizí rody Třeboň II., sign. z Ostrova.

⁵¹ *Archiv český* XXXVI., s. 133, č. 56. V roce 1418 pohnal k olomouckému zemskému soudu Markvart ze Spytihněvi Beneš z Valdštejna (psán jako Beneš z Ostroha) o 60 hřiven grošů za to, že ho Beneš pozval k sobě s tím, že mu předá dokument týkající se výplaty peněz, dokument mu nepředal a navíc mu zabavil tři koně a zbroj. K půhonu je připojeno slovo Poklid znamenající mimosoudní vyrovnání obou sporných stran. Viz *Libri citationum*, 2, s. 597 (č. 929).

⁵² ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka. Život a doba husitského válečníka*. Praha : Paseka, 2019, s. 101. Litomyšlský biskup Jan jako komisař pro věci víry 5. února 1418 pohnal k soudu do Litomyšle 24 duchovních z Moravy z důvodu jejich viklefsko-husitské hereze (BRETHOLZ, Berthold. *Die Übergabe Mährens an Herzog Albrecht V. von Österreich im Jahre 1423*. Wien : Tempsky, 1893, s. 86 - 87). Dle F. Šmahela měl asi jeden z těchto duchovních sídlit ve farnosti příslušející snad k ostrovskému panství Haška z Valdštejna. F. Šmahel ovšem neuvádí, o kterou farnost se mělo jednat (ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce*. 2. Praha : Karolinum, 1996, s. 304). Interpretace F. Šmahela je nejasná, odkazuje v ní na práci A. Neumannova (NEUMANN, Augustin. *K dějinám husitství na Moravě*. Olomouc : Velehrad, nakladatelství dobré knihy, 1939, s. 47), který opravdu tvrdí, že litomyšlský biskup Jan pohnal k svému soudu faráře z Uherského Ostrohu. Při bližším pohledu na dokument z 5. února 1418 ale zjistíme, že litomyšlský biskup žádného faráře z Uherského Ostrohu ke svému soudu nepohnal, jedná se tak o omyl. Nic takového není uvedeno ani v práci HOFFMANN, František. Morava před husitskou revolucí. In *Časopis Moravského muzea, vědy společenské*, 1985, roč. 70, s. 110 - 111), kterou také F. Šmahel cituje. Nově analyzuje věrohodně celý dokument z 5. února 1418 ELBEL, Petr. Husitské fary na Moravě ve světle citační listiny Jana Železného z února 1418. Příspěvek k poznání role šlechty v počátcích husitství na Moravě. In *Časopis Matice moravské*, 2005, roč. 124, s. 395 - 428, který uvádí, že v případě Uherského Ostrohu můžeme husitskou orientaci faráře předpokládat, ale pro rok 1418 doložena není (s. 406). Stejně tak v pozdější práci (ELBEL, Petr. Bitva u Uherského Brodu. Zapomenutá epizoda druhé křížové výpravy proti husitům. In *Zrození mýtu. Dva životy husitské epochy*. Praha : Paseka, 2011, s. 83) autor uvádí, že v roce 1418 není v citační listině doložena ani jedna lokalita z ostrožského panství Haška z Valdštejna.

⁵³ *Archiv český* II., s. 206, č. 465. Suma 100 kop grošů, kterou měl Hašek dostávat, se skládala z 50 kop grošů od opata kláštera a z 50 kop od klášterního konventu.

Ještě musíme odvalit jeden kámen, který před námi stojí. Byl Hašek z Valdštejna šéfem lapkovské družiny na Moravě?

Hašek z Valdštejna jako vůdce lapků na Moravě?

Velice atraktivní téma lapků narušujících bezpečnost na cestách v Čechách, na Moravě a v česko-moravsko-rakouském příhraničí začal soustavně zpracovávat od šedesátých let 20. století jihlavský historik a archivář František Hoffmann.⁵⁴ Jeho zásluhou se podařilo podrobně zpracovat a edičně připravit do tisku i jeden z klíčových pramenů pro zkoumání této problematiky – Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405 – 1457.⁵⁵ K dispozici je i Popravčí kniha pánů z Rožmberka z let 1389 – 1429.⁵⁶ Protože pro pochopení případného zapojení Haška z Valdštejna do lapkovské činnosti jsou pro nás prameny této věci se týkající zcela zásadní, krátce si je představíme.

Jihlavské zápisy nesou označení „*Item recongnita predonum, spoliatorum et malefactorum*“ (Vyznání lupičů, škůdců a zločinců). Zápisy souvisely s popravčí pravomocí, která byla svěřena městu Jihlavě a informují o osobách, které provozovaly trestnou činnost. Zápisy obsahují výsledky, které byly zapsány latinsky, německy a česky, přičemž čeština převažovala. Vznik popravčích zápisů souvisel s úpadkem bezpečnosti v Čechách a na Moravě. Instituce popravky znamenala náhlý soud nad zločinci dopadenými při trestné činnosti nebo i zjevnými zločinci. Popravci byli zemští nebo krajští úředníci. Popravku však mohla vykonávat i královská města, pokud je panovník výslovně pověřil popravčí pravomocí. Takové město mělo soudní kompetence nejen uvnitř hradeb, ale i na širším území. Soubor jihlavských zápisů shromáždil výsledky z různých moravských, českých a rakouských měst, ale

⁵⁴ HOFFMANN, František. K počátkům Tábora. In *Československý časopis historický*, 1967, roč. 15, s. 103 – 120; HOFFMANN, K prehistorii, s. 202 – 218; HOFFMANN, František. Vilém z Pernštejna. Pokus o portrét moravského pána husitské doby. In *Časopis Matice moravské*, 1968, roč. 87, s. 163 – 186; HOFFMANN, František. Popravčí zápisy jihlavské. In *Právněhistorické studie*, 1974, roč. 18, s. 163 – 204; HOFFMANN, František. K povaze drobné války, záští a násilných činů před husitskou revolucí. In *Pocta akademiku Václavu Vaněčkovi k 70. narozeninám*. Praha : Univerzita Karlova, 1975, s. 55 – 75; HOFFMANN, František. Janáčovo tovaryšstvo. In *Časopis Matice moravské*, 1971, roč. 90, s. 83 – 93; HOFFMANN, František. Morava na cestě k husitské revoluci. In *Husitský Tábor*, 1981, roč. 4, s. 57 – 68; HOFFMANN, Morava, 1984, s. 49 – 78; 1985, s. 103 – 146; HOFFMANN, František. Bojové družiny před husitskou revolucí na jižní Moravě. In *Jižní Morava*, 1986, roč. 22, sv. 25, s. 99 – 116; HOFFMANN, František. Bojové družiny před husitskou revolucí na západní Moravě. In *Moravský historický sborník (Historica Moravica)*. Brno 1986, s. 72 – 88; HOFFMANN, František. Bojové družiny před husitskou revolucí ve východních Čechách. In *Československý časopis historický*, 35, 1987, roč. 35, s. 75 – 104; HOFFMANN, František. Bojová družina Erharta Pušky z Kunštátu. In *Vlastivědný věstník moravský*, 1988, roč. 40, s. 56 – 64; HOFFMANN, František. Nový výklad husitství na Moravě. In *Český časopis historický*, 1990, roč. 88, s. 723 – 735; HOFFMANN, František. Bojové družiny na Moravě a v Čechách před husitskou revolucí a za revoluce. In *Táborský archiv*, 1994, roč. 6, s. 47 – 144; HOFFMANN, Pašije, s. 149 – 168.

⁵⁵ Vyšly tiskem jako 38. svazek edice Archiv český v roce 2000. Již dříve se o edici Popravčích a psaneckých zápisů jihlavských pokusil v roce 1930 Augustin Neumann (*Nové prameny k dějinám husitství na Moravě*. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 1930, s. 215 – 245). Originál pramene je uložen ve Státním okresním archivu (dále SOKA) Jihlava, f. Archiv města Jihlava do roku 1848, oddělení úřední knihy a rukopisy, inv. č. 5.

⁵⁶ Pramen byl dvakrát edičně zpracován. Viz *Popravčí kniha Pánů z Rožmberka* (ed. František Mareš). Praha : nákladem Kr. společnosti nauk, 1878; *Popravčí kniha*, 1993.

i od některých šlechtických vrchností. Hlavní zájmovou oblastí však byla Vysočina, jižní a jihozápadní Morava. Po zatčení viníka docházelo k výslechům, jejichž cílem bylo zajištění spoluviníků. Vyznání potom byla sdělována do míst, kterých se týkala. Tak vznikaly řetězce zpráv, které se shromažďovaly ve sbírkách popravčích zápisů. Výsledky byly buď prosté nebo útrpným právem.

Dalším důležitým pramenem je Popravčí kniha pánů z Rožmberka, která zachycuje léta 1389 – 1429. Její hlavní význam spočívá v poznání husitské doby. Rožmberské zápisy sledují především události z území jižních Čech z titulu popravčí kompetence čili mají poněkud užší záběr než Popravčí a psanecké zápisy jihlavské. Kniha vznikla na základě toho, že Rožmberkové zastávali úřad královských popravců, tj. vykonávali policejní a správní moc v určených oblastech. Rožmberské úřady z toho důvodu vedly popravčí knihu. Zápisy tvoří záznamy výslechů osob na mučidlech i bez použití tortury a sdělení o výsledcích konaných i mimo přímou jurisdikci Rožmberků.

Vraťme se však zpátky k F. Hoffmannovi. Autor na základě mnohaletého studia vytvořil typologii lapkovských (bojových družin). Podle něho je možno na základě analýzy dochovaných zpráv rozdělit ty, kteří loupili, do čtyř skupin. Byly to hradní posádky, nezávislé družiny, lapkovská tovaryšstva a protohusitské družiny. Mezi protohusitské družiny pak F. Hoffmann zařadil budějovicko-hrotovickou družinu Haška z Valdštejna.⁵⁷ Položme si otázku, zda opravdu existovala budějovicko-hrotovická družina Haška z Valdštejna.

Podle F. Hoffmanna budějovicko-hrotovická družina Haška z Valdštejna původně sídlila na hradě Víckově na západní Moravě a posléze se přesunula na Uherský Ostroh, který se stal popředním husitským střediskem na Moravě (odtud označení protohusitská družina). Družina měla mít kolem 70 osob, její geografický horizont spadal do oblasti západní a jižní Moravy.⁵⁸ Proč ji F. Hoffmann označuje za skupinu budějovicko-hrotovickou? Autor se pokusil zjistit, odkud pocházely osoby, které se vyskytly v jihlavských záznamech poblíž jména Haška z Valdštejna. Analyzoval celkem 66 lidí, z nichž mu vyšlo, že 14 pocházelo z okolí Hrotovic a 11 z okolí Moravských Budějovic, v ostatních případech se jednalo již jen o nízká čísla (maximálně tři osoby z jednoho menšího regionu). Na základě tohoto zjištění pak F. Hoffmann nazval zmíněnou skupinu budějovicko-hrotovickou.⁵⁹

Z jakých konkrétních pasáží F. Hoffmann v Popravčích a psaneckých zápisech jihlavských vycházel? Jednalo se o zápis jmen lapků z neznámého zdroje. Snad z nějakého do Jihlavy zaslaného dokumentu, případně z několika výslechů chyceňských lapků. Ze souvislosti se zdá, že seznam vznikl pravděpodobně v letech 1417 – 1419. Jedná se o prostý soupis 66 jmen bez uvedení jejich konkrétních loupežných činů. Na 34. místě seznamu je pak uvedeno jméno Haška z Valdštejna (*Hassek*

⁵⁷ HOFFMANN, Bojové družiny před husitskou revolucí, s. 78 – 79; HOFFMANN, Bojové družiny na Moravě a v Čechách, s. 64 – 65.

⁵⁸ HOFFMANN, Bojové družiny na Moravě a v Čechách, s. 65 – 66.

⁵⁹ HOFFMANN, K prehistorii, s. 204 – 207. F. Hoffmann za region považoval soudní okres podle stavu k roku 1948. Podle něho se nejednalo o náhodný výčet jmen, ale o převážně kompaktní skupinu osob.

z *Walsteina, od jinand z Wiczkowa*).⁶⁰ Na rozdíl od mnoha písařem opravdu zkomolených jmen se zdá být Haškovo jméno dobře identifikovatelné. Při analýze jmen a sociálního postavení uvedených osob F. Hoffmann konstatoval, že většina lidí ze seznamu pochází buď z řad nižší šlechty nebo z řad poddaných. V celém seznamu bylo jediné jméno zástupce pánů, vyšší šlechty, a to jméno znělo Hašek z Valdštejna. Právě na základě této skutečnosti F. Hoffmann přišel s teorií, že vůdcem této skupiny osob musel být Hašek z Valdštejna a vytvořil tak budějovicko-hrotovickou lapkovskou družinu Haška z Valdštejna.

Opravdu na Moravě loupila budějovicko-hrotovická družina Haška z Valdštejna? Domnívám se, že se jedná o umělou konstrukci F. Hoffmanna. Na základě jediného pramene, navíc ze kterého vůbec není jasné, zda uvedené osoby tvořily koherentní skupinu a že v čele této případné skupiny stál Hašek z Valdštejna, to nelze doložit. Tím nechci tvrdit, že není možné, že se Hašek z Valdštejna ať již přímo nebo nepřímo nemohl podílet na loupežné činnosti. Ovšem jednoznačně chybí jakýkoliv důkaz existence nějaké Haškem organizované ozbrojené skupiny v daném složení. Jedná se o konstrukt vytvořený v dílně historika.

Měl by nás zaujmout ještě jeden moment. V záznamu popravčích a psaneckých zápisů je uvedeno, že se Hašek psal mimo jiné po Víckově. Pokud nejde o písarskou zkomoleninu názvu hradu, znamenalo by to, že Hašek v neznámé době ovládal hrad Víckov nacházející se na Moravě severozápadně od Tišnova.⁶¹ O tom, že by měl Hašek hrad ve své moci, nemáme žádné jiné doklady kromě toho v popravčích a psaneckých zápisech. Hrad zakoupil v roce 1365 moravský markrabě Jan Jindřich. Po něm ho ovládal jeho syn markrabě Jošt. Je tedy možné, že Víckov udělil markrabě Jošt (případně král Václav IV.) lénem Haškovi z Valdštejna. Také nelze vyloučit, že se tohoto markraběčeho majetku Hašek zmocnil násilnou cestou (úchvatem). Proč by ale nebyl z toho důvodu pohnán Hašek k soudu, který do roku 1420 na Moravě pravidelně zasedal? Stejně tak není známo, do kdy bylo víckovské panství v Haškových rukou.⁶²

Skutečnost, že je Hašek z Valdštejna doložen jako člověk přímo podílející se na činnosti lapků, vedla k tomu, že historici hledali v pramenech další lapky pod jménem Hašek, které pak spojovali s naším hrdinou. Jedním z takových pramenů byly latinsky psané Pašije šlapanických loupežníků sepsané brněnským katem Bartošem (*Passio raptorum de Slapanicz secundum Barthoss tortorem Brunensem*). Pramen pojednává o tom, že se v kostele ve Šlapanicích u Brna usadila lapkovská družina. Lapkové kostel opevnili a utábořili se v něm na delší dobu. Odtud pak podnikali výpravy hlavně proti brněnským měšťanům. Lapky se podařilo brněnským měšťanům přemoci a následně byli v Brně popraveni. Celá záležitost je da-

⁶⁰ SOKA Jihlava, f. Archiv města Jihlava do roku 1848, oddělení úřední knihy a rukopisy, inv. č. 5, fol. 21v a 22r; *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské*. XXXVIII. díl (ed. František Hoffmann). Praha : Cms, 2000, s. 46 - 48, č. 32.

⁶¹ Hrad se nacházel zhruba v polovině cesty mezi Kunštátem a Velkým Meziříčím.

⁶² K dějinám hradu Víckova alespoň OHAREK, Václav: *Tišnovský okres. Vlastivěda moravská*. Brno : Musejní spolek, 1923, s. 414 - 417; HOSÁK, Ladislav - ZEMEK, Metoděj et al. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I. Jižní Morava*. Praha : Svoboda, 1981, s. 254 (pro husitské období velmi zmatečně); PLAČEK, Miroslav. *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí*. Praha : Libri, 2001, s. 687 - 688.

tovaná na dny 28. – 30. března 1401. Pašije jsou zajímavé tím, že neobsahují jména zajatých lapků, ale naopak jména 64 lapků, kteří je měli přijít osvobodit. Mezi těmi, kteří měli zajatým lapkům přijít na pomoc nacházíme i jistého Haška (*Hassek*). Tento Hašek je uveden bez přídomku, takže jeho identifikace je v podstatě nemožná. Historik, který se celé záležitosti podrobně věnoval, F. Hoffmann, připouští možnost, že zmíněný Hašek mohl být ve skutečnosti Haškem z Valdštejna. Nejedná se o správnou úvahu, v té době Hašek z Valdštejna na Moravě nepůsobil a z pouhého jména Hašek nelze odvozovat, že lapka byl valdštejnského původu.⁶³

Několikrát se lapka Hašek objevuje i v Popravčí knize pánů z Rožmberka. Podle J. Juroka se zmínky v této popravčí knize o Haškovi z let 1396 a 1399 snad vztahují k Haškovi z Valdštejna.⁶⁴ Co si zapsali rožmberští úředníci do popravčí knihy? Při výslechu lapky Robeho v Příběnicích v roce 1396 mimo jiné zaznělo, že „*pan Hašek byl jest s Sokolem, s Benešem střelcem a s Hanušem krajčím, ti jsou do Čech vedli a posly slali a sami jezdili k Tomanovi rychtářovi do Pištína*“. Všichni měli pobývat v Heraldicích (poblíž Třebíče). V záznamu uvedený Sokol byl podle všeho Jan Sokol z Lamberka.⁶⁵ Teoreticky by v roce 1396 zmíněný Hašek mohl být Haškem z Valdštejna, ale věkově nezapadá do profilu Haška z Valdštejna. Pokud by to byla a jedna osoba, znamenalo by to, že se Hašek narodil již někdy kolem roku 1375 a dožil by se tak téměř 80 let. Ještě ve druhé polovině čtyřicátých let 15. století byl Hašek z Valdštejna politicky aktivní, jezdil na různá poselstva do zahraničí, nedovedu si představit, že by mohl být ve věku kolem 75 let tak zdravotně fit, že to mohl zdárně absolvovat.

V Popravčí knize pánů z Rožmberka je zachycen také výslech lapky Vachka v Praze v roce 1399. Lapka na mučidlech vyzradil poměrně dlouhý seznam nekalých živilů. Loupit měli mimo jiné Hašek a Bušek, střelci jistého Hlavy, dále „*Ján sestřenec Haškův*“ (sestřenec byl syn sestry, v daném případě tedy Haškovy sestry), Haškův střelec Prdelík a o něco níže v seznamu uvedený i Haškův střelec Valentin.⁶⁶ Střelci jsou míněni střelci z kuše. Ze záznamu není jasné, zda střelec Hašek má další dva střelce Prdelíka a Valentina nebo se jedná o dvě rozdílné osoby. V případě střelců jistého Hlavy Haška a Buška je zřejmé, že se nemůže jednat o Haška z Valdštejna, v případě ostatních uvedených osob, zda byly ve vztahu k Haškovi z Valdštejna nebo někomu zcela jinému, nelze hodnověrně rozhodnout.

Pro úplnost si ještě připomeňme, že se k roku 1423 v Popravčí knize pánů z Rožmberka připomíná jako lapka Jechův syn Hašek z Krtkova. Při výslechu na mučidlech prozradil v roce 1423 v Českých Budějovicích Václav Sebránek Kosovcův, že se se svými společníky pokoušel přepadnout město Doudleby. Byl při tom i hejtman Ha-

⁶³ *Passio raptorum de Slapanicz secundum Barthoss tortorem Brunensem* (ed. František Šujan). In *Sborník historický*, 1885, roč. 3, s. 245 – 252, 301 – 303; *Výbor z české literatury doby husitské. I. díl* (edd. Bohumil Havránek, Josef Hrabák, Jiří Daňhelka et al.). Praha : ČSAV, 1963, s. 417 – 421. K celé záležitosti z literatury HOFFMANN, Pašije, s. 149 – 168.

⁶⁴ JUROK, Bývalí, s. 51. O tom, že se mohlo jednat o Haška z Valdštejna, také JAN, Libor. Jan Sokol z Lamberka ve službách byzantského císaře aneb O žoldněrské cti. In AMBROŽOVÁ, Hana (ed.). *Historik na Moravě. Profesoru Jiřímu Malířovi, předsedovi Matice moravské a vedoucímu Historického ústavu FF MU, věnují jeho kolegové, přátelé a žáci k šedesátinám*. Brno : Matice moravská, 2009, s. 245.

⁶⁵ *Popravčí kniha pánů z Rožmberka*, s. 31.

⁶⁶ Tamtéž, s. 45 – 46.

šek z Českých Budějovic (*Hašek hauptman tudiež z Budějovic*).⁶⁷ V obou uvedených případech je zřejmé, že se v žádném případě nemohlo jednat o hrdinu naší studie.

Na činnosti lapků na Moravě se přímo podílelo mnoho šlechticů jako např. Vilém z Pernštejna, Hynek Čert z Kunštátu, Boček z Kunštátu, Jan a jeho syn Mikuláš Sokol z Lamberka a další.⁶⁸ Tedy role Haška z Valdštejna nebyla nijak mimořádná a v době slabé panovnické vlády krále Václava IV. (po smrti markraběte Jošta v roce 1411) se k nekalým praktikám uchýlovalo čím dál více šlechticů.

Závěr

Podrobnou analýzou pramenů se podařilo podle mého názoru věrohodně objasnit počátky životní dráhy Haška z Valdštejna. Hašek z Valdštejna pocházel z dětenické větve rodu Valdštejnů. Ukázali jsme si hledání jeho možného otce a představili si tři možné varianty řešení. Objasnili jsme si první písemnou zmínku o Haškovi z roku 1404. Na základě ní jsme dospěli k tomu, že se Hašek pravděpodobně narodil v letech 1385 – 1390. Hašek z Valdštejna odešel z Čech na Moravu daleko později než tvrdila starší literatura. Stalo se tak patrně až v roce 1410. Zde získal do zástavy panství Uherský Ostroh. Podařilo se mu se dobře adaptovat v moravské stavovské společnosti. Hašek se na Moravě i oženil, jeho manželka Anna z Rýzemberka se připomíná v pramenech v roce 1415, kdy jí nechal zapsat věno.

Ohledně Haškovy lapkovské činnosti jsme přišli s novým řešením celé věci. Zdá se být prokázané, že se před rokem 1419 Hašek podílel na nekalých praktikách na Moravě. O rozsahu této činnosti nejsme informováni. Cokoliv k tomu navíc dodávat by bylo čirou spekulací. Stejně tak je spekulací a umělým konstruktem historika vytvoření největší lapkovské skupiny na Moravě zvané budějovicko-hrotovická družina Haška z Valdštejna. Pro dokázání existence takové skupiny nám jednoznačně chybí prameny.

Prameny

Netištěné prameny

Moravský zemský archiv v Brně, fond Augustiniáni Staré Brno.

Moravský zemský archiv v Brně, fond Stavovské listiny.

Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení správy fondů a sbírek Třeboň, fond Cizí rody Třeboň II., sign. z Malenovic 1.

Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení správy fondů a sbírek Třeboň, fond Cizí rody Třeboň II., sign. z Ostrova

Státní okresní archiv Jihlava, fond Archiv města Jihlava do roku 1848, oddělení úřední knihy a rukopisy.

⁶⁷ Tamtéž, s. 66, 72.

⁶⁸ HOFFMANN, Vilém, s. 163 – 186; HOFFMANN, Bojové družiny na Moravě a v Čechách, s. 68 – 70; JAN, Jan, s. 237 – 249.

Tištěné prameny

- Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. II. díl* (ed. František Palacký). Praha : W komissii u Kromberga i Řivnáče, 1842.
- Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. III. díl* (ed. František Palacký). Praha : W komissii u Kromberga i Řivnáče, 1844.
- Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. X. díl* (ed. Josef Kalousek). Praha : Tiskem dra. Ed. Grégra, 1890.
- Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. XXVIII. díl* (ed. Josef Teige). Praha : Dr. Ed. Grégr a syn, 1912.
- Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. XXXI. díl* (ed. Gustav Friedrich). Praha : Dr. Ed. Grégr a syn, 1921.
- Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. XXXV. díl* (ed. Gustav Friedrich). Praha : Dr. Ed. Grégr a syn, 1935.
- Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. XXXVI. díl* (ed. Gustav Friedrich). Praha : Domestikální fond český : Bursík & Kohout, 1941.
- Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. XXXVIII. díl* (ed. František Hoffmann). Praha : Cms, 2000.
- Augustiniánské kláštery. 1. díl. Inventář* (ed. Mojmír Švábenský). Brno : Státní archiv, 1959.
- Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Urkundensammlung zur Geschichte Mährens. 10. Band (1367 - 1375)*, (ed. Vincenc Brandl). Brünn : Verlag des mährischen Landes-Ausschusses, 1878.
- Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Urkundensammlung zur Geschichte Mährens. 11. Band (1375 - 1390)*, (ed. Vincenc Brandl). Brünn : Verlag des mährischen Landes-Ausschusses, 1885.
- Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Urkundensammlung zur Geschichte Mährens. 12. Band (1391 - 1399)*, (ed. Vincenc Brandl). Brünn : Verlag des mährischen Landes-Ausschusses.
- Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Urkundensammlung zur Geschichte Mährens. 14. Band (1408 - 1411)*, (ed. Berthold Bretholz). Brünn : Verlag des mährischen Landesauschusses, 1903.
- Die Landtafel des Markgrathumes Mähren. Text der Brünnner Cuda* (edd. P. Ritter v. Chlumecy, Joseph Chytil, Carl Demuth, A. R. v. Wolfskron). Brünn : Commission bei Nitsch et Grosse, 1856.
- Die Landtafel des Markgrathumes Mähren. Text der Olmützer Cuda* (edd. P. Ritter v. Chlumecy, Joseph Chytil, Carl Demuth, A. R. v. Wolfskron). Brünn : Druck von Franz Gastl, 1856.
- Kniha svědomí města Nového Bydžova z l. 1311 - 1470. S výsadami a akty o výkupu svobody* (ed. Jan Kapras). Nový Bydžov : Obec Novobydžovská, 1907.
- Kniha Tovačovská aneb Pana Ctibora z Cimburka a z Tovačova Paměť obyčejů, řádů, zvyklostí starodávných a řízení práva zemského v Mar. Mor.* (ed. Vincenc Brandl). Brno : V. Brandl, 1868.
- Liber primus confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidiocesim. I. (1354 - 1362)*, (ed. Francisci Antonii Tingl). Pragae : Dr. Ed. Grégr, 1867.
- Libri citationum et sententiarum seu Knihy pŕihonné a nálezové. Tomus I.* (ed. Vincentius Brandl). Brunae : Sumptibus Deputationis March. Moraviae, 1872.
- Libri citationum et sententiarum seu Knihy pŕihonné a nálezové. Tomus II.* (ed. Vincentius Brandl). Brunae : Sumptibus Deputationis March. Moraviae, 1873.
- Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidiocesim. III.-IV. (1373 - 1390)*, (ed. Josef Emler). Pragae : Typis Grégarianis, 1879.

- Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidiecesim. VII. (1410 – 1419)*, (ed. Josef Emler). Pragae : Typis Grégerianis, 1886.
- Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidiecesim. VIII.–X. (1421 – 1436)*, (ed. Josef Emler). Pragae : Typis Grégerianis, 1889.
- Libri quinti confirmationum ad beneficia ecclesiastica per archidiecesim pragenam nunc prima vice in vulgus prolati. V. (1390 – 1399)*, (ed. Franciscus Antonius Tingl). Pragae : Typis nationalis typographiae I. L. Kober, 1865.
- Nové prameny k dějinám husitství na Moravě* (ed. Augustin Neumann). Olomouc : Maticе cyrilometodějská, 1930, s. 215 – 245.
- Passio raptorum de Slapanicz secundum Barthoss tortorem Brunensem* (ed. František Šujan). In *Sborník historický*, 1885, roč. 3, s. 245 – 252, 301 – 303.
- Popravčí kniha Pánův z Rožmberka* (ed. František Mareš). Praha : nákladem Kr. společnosti nauk, 1878.
- KALNÝ, Adolf (ed.). *Popravčí kniha pánů z Rožmberka*. Třeboň : Státní oblastní archiv, 1993.
- Reliquiae tabularum terrae Regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptarum. Pozůstatky desk zemských Království českého r. 1541 pohořelých. Tomus 1.* (ed. Josef Emler). Pragae : Typis Jaroslai Pospíšil, 1870.
- Reliquiae tabularum terrae Regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptarum. Pozůstatky desk zemských Království českého r. 1541 pohořelých. Tomus 2.* (ed. Josef Emler). Pragae : Typis Joannis Otto, 1872.
- Stavovské listiny 1212 – 1847. Katalog* (inventář zpracoval Mojmír Švábenský). Brno : Státní archiv, 1965.
- Výbor z české literatury doby husitské. I. díl* (edd. Bohumil Havránek, Josef Hrabák, Jiří Daňhelka et al.). Praha : ČSAV, 1963.
- Zbytky register králův římských a českých z let 1361 – 1480* (ed. August Sedláček). Praha : Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1914.

Literatura

- BALETKA, Tomáš et al. *Uherský Ostroh*. Uherský Ostroh : Městský úřad, 2000.
- BRETHOLZ, Berthold. *Die Übergabe Mährens an Herzog Albrecht V. von Österreich im Jahre 1423*. Wien : Tempsky, 1893.
- ČORNEJ, Petr. *Jan Žižka. Život a doba husitského válečníka*. Praha : Paseka, 2019.
- ELBEL, Petr. Bitva u Uherského Brodu. Zapomenutá epizoda druhé křížové výpravy proti husitům. In *Zrození mýtu. Dva životy husitské epochy*. Praha : Paseka, 2011, s. 73 – 89.
- ELBEL, Petr. Husitské fary na Moravě ve světle citační listiny Jana Železného z února 1418. Příspěvek k poznání role šlechty v počátcích husitství na Moravě. In *Časopis Maticе moravské*, 2005, roč. 124, s. 395 – 428.
- HOFFMANN, František. Bojová družina Erharta Pušky z Kunštátu. In *Vlastivědný věstník moravský*, 1988, roč. 40, s. 56 – 64.
- HOFFMANN, František. Bojové družiny na Moravě a v Čechách před husitskou revolucí a za revoluce. In *Táborský archiv*, 1994, roč. 6, s. 47 – 144.
- HOFFMANN, František. Bojové družiny před husitskou revolucí na jižní Moravě. In *Jižní Morava*, 1986, roč. 22, sv. 25, s. 99 – 116.
- HOFFMANN, František. Bojové družiny před husitskou revolucí ve východních Čechách. In *Československý časopis historický*, 35, 1987, roč. 35, s. 75–104.
- HOFFMANN, František. Bojové družiny před husitskou revolucí na západní Moravě. In *Moravský historický sborník (Historica Moravica)*. Brno 1986, s. 72 – 88.

- HOFFMANN, František: Janáčovo tovaryšstvo. In *Časopis Matice moravské*, 1971, roč. 90, s. 83 – 93.
- HOFFMANN, František. K prehistorii moravských táborů. In *Sborník Matice moravské*, 1967, roč. 86, s. 202 – 218.
- HOFFMANN, František. Morava na cestě k husitské revoluci. In *Husitský Tábor*, 1981, roč. 4, s. 57 – 68.
- HOFFMANN, František. Morava před husitskou revolucí. In *Časopis Moravského muzea, vědy společenské*, 1984, roč. 69, s. 49 – 78; 1985, roč. 70, s. 103 – 146.
- HOFFMANN, František. Nový výklad husitství na Moravě. In *Český časopis historický*, 1990, roč. 88, s. 723 – 735.
- HOFFMANN, František. K počátkům Tábora. In *Československý časopis historický*, 1967, roč. 15, s. 103 – 120.
- HOFFMANN, František. K povaze drobné války, zášti a násilných činů před husitskou revolucí. In *Pocta akademiku Václavu Vaněčkovi k 70. narozeninám*. Praha : Univerzita Karlova, 1975, s. 55 – 75.
- HOFFMANN, František. Pašije šlapanických loupežníků. In *K poctě Jaroslava Marka. Sborník prací k 70. narozeninám prof. dr. Jaroslava Marka*. Praha : Historický ústav AV ČR, 1996, s. 149 – 168.
- HOFFMANN, František. Popravčí zápisy jihlavské. In *Právněhistorické studie*, 1974, roč. 18, s. 163 – 204.
- HOFFMANN, František. Vilém z Pernštejna. Pokus o portrét moravského pána husitské doby. In *Časopis Matice moravské*, 1968, roč. 87, s. 163 – 186.
- HOSÁK, Ladislav – ZEMEK, Metoděj et al. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I. Jižní Morava*. Praha : Svoboda, 1981.
- JAN, Libor. Jan Sokol z Lamberka ve službách byzantského císaře aneb O žoldněřské cti. In AMBROŽOVÁ, HANA (ed.). *Historik na Moravě. Profesoru Jiřímu Malířovi, předsedovi Matice moravské a vedoucímu Historického ústavu FF MU, věnují jeho kolegové, přátelé a žáci k šedesátinám*. Brno : Matice moravská, 2009, s. 37 – 49.
- JUROK, Jiří. Bývalí straníci markraběte Prokopa a jejich účast v husitské reformaci a revoluci. In *Z počátků husitské revoluce*. Brno : Matice moravská, 2019, s. 41 – 63.
- JUROK, Jiří. Hašek z Valdštejna. Od straníka markraběte Prokopa k husitskému hejtmanovi, moravskému zemskému hejtmanovi a diplomatu stran habsburské, rožmberské a posléze poděbradské. In *Vlastivědný věstník moravský*, 2016, roč. 68, s. 18 – 22.
- KOUDELKA, Pavel: *Páni z Valdštejna ve středověku (české větve)*. Praha 2007 (nepublikovaná magisterská diplomová práce obhájená na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze).
- MUSIL, František et al. *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha : Nakladatelství lidové noviny, 2009.
- NEUMANN, Augustin. *K dějinám husitství na Moravě*. Olomouc : Velehrad, nakladatelství dobré knihy, 1939.
- NEUMANN, Augustin. Morava a stížné listy do Kostnice (1415). In *Hlídky*, 1938, roč. 55, s. 12 – 20, 50 – 57, 87 – 94, 142 – 148, 189 – 194, 221 – 224.
- NOVOTNÝ, Václav. *Hus v Kostnici a česká šlechta*. Praha : Společnost přátel starožitností čes., 1915.
- OHAREK, Václav. *Tišnovský okres. Vlastivěda moravská*. Brno : Musejní spolek, 1923.
- Ottův slovník naučný*. 26. díl (U–V). Praha : J. Otto, 1907.
- PAPAJÍK, David. K osobnosti a charakteru Haška z Valdštejna. In *Východočeské listy historické*, 2018, roč. 40, č. 2, s. 39 – 59.
- PAPAJÍK, David. Majetkové strategie šlechty v pozdním středověku na modelovém příkladu Haška z Valdštejna. In *Historica Olomucensia*, 2020, č. 59, s. 53 – 74. <https://doi.org/10.5507/ho.2020.022>

- PILNÁČEK, Josef. *Staromoravští rodové*. Brno : Moravský zemský archiv, 1996.
- PLAČEK, Miroslav. *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí*. Praha : Libri, 2001.
- POKLUDA, Zdeněk. Hrad a panství Uherský Ostroh. In *Slovácko*, 1993, roč. 35, s. 155 – 169.
- PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. 1. díl*. Praha : Česká akademie věd a umění, 1947.
- PSOTA, Jan. *Zlatá. 650 let*. Zlatá : Obec Zlatá, 2007.
- SEDLÁČEK, August. *Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty*, sv. 2. (ed. Vladimír Růžek). Praha : Academia, 2001.
- SEDLÁČEK, August. *Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty*, sv. 5. (ed. Vladimír Růžek). Praha : Academia, 2003.
- SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého. X. Boleslavsko*. Praha : Argo, 1997.
- SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník historický Království českého*. Praha : Bursík & Kohnout, 1908.
- SEDLÁČEK, August. Úvahy o osobách v stížných listech l. 1415 psaných. In *Český časopis historický*, 1917, roč. 23, s. 85 – 109, 310 – 352.
- ŠANDERA, Martin. Vrtkavý husitský pán Hašek z Valdštejna. In *Krkonoše-Podkrkonoší*, 2012, roč. 20, s. 479 – 485.
- ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 2*. Praha : Karolinum, 1996.
- WACEK, František Alois. Cesta z Kopidlna na Staré Hrady r. 1839. In *Časopis českého museum*, 1840, roč. 14, s. 130 – 152.
- ZILYNSKYJ, Bohdan. Stížný list české a moravské šlechty proti Husovu upálení (Otázky vzniku a dochování). In *Folia historica bohemica*, 1983, roč. 5, s. 195 – 237.

SUMMARY

On the Beginnings of the Life of Hašek of Valdštejn, an Important Nobleman of the Hussite Period in the Czech Lands.

A detailed analysis of the sources has provided a plausible explanation of the beginnings of Hašek of Valdštejn's life. Hašek came from the Dětenice branch of the Valdštejn family, which held domains in eastern Bohemia, with centres in Dětenice, Letkov and later Železný Brod. We showed the search for his father and presented three possibilities. First, it was probably a member of the Beneš family from Dětenice, three members of which were evidently alive at the time (Beneš Černý, Beneš Kadeřavý and Beneš Bílý). The idea that Hašek's father may have been a nobleman by the name of Beneš is supported by the fact that his older brother was named Beneš. Second, his father could have been Mikuláš of Dětenice, whose seal Hašek used in 1410. Third, we do not find his father in the sources or we do find him, but no thread connects him with Hašek. While in the case of Hašek's father we have at least hinted at who he might have been, in the case of his mother we are completely lost in the fog with options one and three. It can be cautiously assumed that she was a noblewoman from the area of eastern Bohemia but probably not very wealthy. Only with version two do we know that the wife of Mikuláš of Dětenice was named Alžběta.

We have clarified that the first written mention of Hašek is from 1404. Based on this, we have concluded that Hašek was probably born between 1385 and 1390. Hašek of Valdštejn left Bohemia for Moravia much later than the older literature claimed. This probably occurred as late as in 1410. Here he acquired the estate of Uherský Ostroh as a pledge. Hašek of

Valdštejn never received a pledge deed for Uherský Ostroh from Margrave Prokop; he only held a pledge deed issued by Margrave Prokop, but it was not in his name. The royal registers first record a pledge deed from Margrave Jošt without mentioning the name of the nobleman whose property is being pledged, and then it is stated that King Wenceslas IV in April 1411 granted the castle of Uherský Ostroh to Hašek of Valdštejn with the manor for which Margrave Jošt and Prokop had entries. It follows from this that Hašek of Valdštejn came to Moravia much later than the older literature claimed and therefore he was never in league with Margrave Prokop, as J. Jurok claimed. He probably did not arrive in Moravia until 1410. Hašek is first documented in Moravian sources on 14 July 1410, when he vouched in Brno as one of the hostages for Prošek of Bouzov. I must unequivocally reject the claim that Hašek of Valdštejn, as a supporter of Margrave Prokop in 1399, belonged to the saboteurs of the Moravian Church domains. In the excommunication documents from 1399, the Burgrave Hašek is not our Hašek of Valdštejn. Hašek was not active in Moravia at that time, so he was not in the service of Margrave Prokop, and it is possible that he had not even reached the age of majority at the time.

Hašek managed to adapt well in the Moravian noble society. Hašek also married in Moravia; his wife Anna of Rýzmbek is mentioned in the sources in 1415, when he had her dowry registered. Hašek proceeded in his activities with the full agreement of his older brother Beneš of Valdštejn.

According to F. Hoffmann, Hašek of Valdštejn was the head of his own group of outlaws. Hoffmann called this group the proto-Hussite Budějovice-Hrotovice group of Hašek of Valdštejn. It was originally to have been based at Víckov Castle in western Moravia and later moved to Uherský Ostroh, which became the leading Hussite centre in Moravia (hence the name proto-Hussite group). The group supposedly had approximately 70 people, and its geographical range spanned the area of western and southern Moravia. I have my own theory regarding Hašek's alleged outlaw activities. It seems established that Hašek was involved in unfair practices in Moravia before 1419, but we are not aware of the extent of this activity. To add anything more would be pure speculation. Similarly, the formation of the largest group of outlaws in Moravia called the Budějovice-Hrotovice group of Hašek of Valdštejn is speculation and an artificial construct of the historian, as we clearly lack sources to prove the existence of any such group.

prof. PhDr. David Papajik, Ph.D.; Katolícka univerzita v Ružomberku,
Filozofická fakulta; Katedra historie
SK-03401 Ružomberok, Hrabovská cesta 1B
e-mail: <david.papajik@ku.sk>
Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta; Katedra historie
CZ-77900 Olomouc, Na Hradě 5
e-mail: <david.papajik@upol.cz>
ORCID 0000-0002-2189-6075